

FRANZ LISZT ȘI IOHANN STRAUSS ÎN BUCUREȘTII ANILOR 1847—1848

de Dr. I. WEINBERG

Prin bariera Herăstrău a trecut și a intrat în București, în seara de 16 decembrie 1846, un alai deosebit alcătuit din patru trăsuri mari, fiecare vehicul fiind tras de opt cai. În trăsuri se aflau muzicianul Franz Liszt și însoțitorii lui. La câțiva kilometri înainte de bariera orașului, alaiul a fost întâmpinat de patru călăreți, masalagii care țineau fiecare în mână câte o torță aprinsă. Cortegiul ce răspîndea o lumină roșietică, fantastică, a străbătut șoseaua Kisseleff, întreg Podul Mogoșoaia și nu s-a oprit decît în fața peronului de onoare al palatului locuit de marele ban Mihai Dimitrie Ghica, casă în care Liszt a fost găzduit cu mare cinste. Palatul dăinuiește și astăzi, este sediul Sfatului popular al regiunii București și se află situat pe cheiul stîng al Dîmboviței, cu fața spre strada Ilfov.

Bătrînul ban Ghica era rudă cu Enăchiță Văcărescu și se străduia să țină pas vremurilor noi, își modernizase palatul care stîrnea uimirea și admirația călătorilor străini în trecere prin București. Banul Ghica a ținut să primească pe renumitul musafir după vechiul obicei, stînd în mijlocul unui vast divan, cu picioarele încrucișate turcește. Era îmbrăcat cu giubea albă (haină fără mîneci), la brîu cu hanger încrustat cu briliante, pe cap cu gugiumanul (căciulă) de samur și cu degetele încărcate cu inele de preț. După ceremonia primirii a urmat masa la care Liszt a fost așezat în dreapta banului și în cursul căreia au cîntat lăutarii instalați pe o galerie anume făcută deasupra ușii de la intrarea salonului.

* * *

În anii 1846—1847, pianistul Liszt, care își cucerise în întreaga Europă o faimă deosebită, a întreprins cel mai vast turneu din agitata lui carieră artistică, a concertat la Paris, Berlin, Viena, Budapesta, Roma, Petersburg, Kiev și Constantinopol. În rețeaua acestui turneu, ochiurile plasei grăiesc și de orașele din Transilvania, Moldova și Țara Românească. S-au ținut în total 17 concerte date la Timișoara, Arad,

Lugoș, Cluj, Sibiu, București și Iași. Peste tot, concertistul a fost întâmpinat cu arcuri de triumf, a fost ovaționat de întreaga populație, românii, germanii și maghiarii întrecându-se în aclamații, flori și cuvântări omagiale. Este măgulitor faptul că Liszt a mărturisit în scrisorile lui că în România a fost lipsit de teama ce-l însoțea în mod obișnuit în turneele depărtate, teamă ce avea drept obiect grija instrumentului pe care urma să cânte, „m-am simțit la București și Iași la fel ca în sălile pariziene de concerte“¹.

Cele șase zile libere dintre momentul sosirii și primul concert public dat în București, au fost folosite de Liszt pentru vizitele de rigoare, pentru cele de orientare mai ales. Muzicianul era un om cu o cultură multilaterală, îl interesa nu numai viața artistică a țărilor pe care le vizita, era deopotrivă dornic de a cunoaște și pulsul vieții sociale, economice și politice a acestor țări. Atmosfera social-politică a epocii de atunci era caracterizată de eforturile pe care poporul nostru le făcea pentru a trece dintr-un ev mediu întârziat în epoca modernă. În mișcarea artistică românească — teatru, literatură, muzică — la fel ca în întreaga viață socială, se percepea un suflu nou, o cadență cu ritm revoluționar, se întrezăreau premisele evenimentelor ce vor aduce pe „1848“. Arta, legată de popor, începuse a-și făuri o bază estetică și ideologică ce era la unison cu aspirațiile sociale ale timpului; arta se îndrepta spre izvoarele creatoare proprii, spre inspirația folclorică. Astfel stînd lucrurile, Liszt a găsit în țările noastre un teren propice și fertil în ceea ce privea cotitura pe care artistul o săvîrșise la acea epocă în creația sa. Compozitorul se orienta din ce în ce mai mult spre muzica populară, sensibilele lui antene de percepție se îndreptau și cercetau cu precădere materialul muzical folcloric. Dacă ne gândim că primele rapsozii maghiare au fost scrise în 1845—1847, afirmația asupra aspectului nou al creației lisztiene devine concludentă. Liszt a găsit în țara noastră un bogat material artistic popular. Primele cercetări cu caracter folcloric începuseră a fi făcute de scriitorii, poeții și muzicienii români progresiști, de pildă V. Alecsandri, Cezar Bolliac, Anton Pann și N. Filimon. În condițiile acestea, trecerea lui Liszt pe meleagurile noastre a lăsat urme adînci atît în materia primă a creației lisztiene cît și în mișcarea muzicală românească de la mijlocul veacului al XIX-lea.

Bucureștiul, pe care Liszt l-a vizitat în zilele premergătoare concertelor, era în plină dezvoltare. Populația crescuse la 100.000; se găseau trei tipografii în care se tipăreau ziarele: „Curierul românesc“, „Curierul de ambe sexe“ și „Magazinul istoric“. Librăria lui C. A. Rosetti a găsit imitatori, pe Danielopol-Ioanid și pe Vențel-Sococ. Se croiesc străzi noi, pietruite; acoperișul de șindrilă al caselor este înlocuit cu cel de tablă; apare cu timiditate luminatul și stropitul străzilor. Arhitectul Iuliu Villacrosse² taie pasajul ce i-a purtat mult timp numele, pasaj acoperit cu sticlă — noutate pentru bucureșteni — și locul unde

¹ *Correspondance de Liszt et de la comtesse d'Agoult*, vol. 11, ed. B. Grasset. 1934.

² N. Iorga, *Istoria Bucureștilor*, Edit. Monit. Of. 1939, pag. 261.

a apărut primul atelier fotografic și primul magazin de confecțiuni de damă. Pasajul este situat peste drum de sediul actual al Miliției Capitalei. În grădina Cișmigiu și la șoseaua Kisseleff încep a da concerte în zilele de vară, muzica militară și tarafuri vestite de lăutari. Bucureștiul are în 1847 două săli de teatru și concerte: Bossel și Momulo, este vizitat de cei mai renumiți artiști europeni, are pentru prima oară un „Teatru de animale“, un circ vienez care dădea reprezentații trei luni pe an.

Franz Liszt

Peste acest întreg mozaic de realizări, stăruia însă o constatare stereotipă, menționată între alții și de socialistul Ferdinand Lassalle. Bucureștiul oferea un contrast izbitor, supărător, între mahalalele care erau ca niște primitive sate și cartierele centrale ocupate de palatele boierești, adevărate insule de lux și risipă într-un ocean de mizerie și

de nedreptate socială. În aerul Bucureștiului se simțea atunci ceva ne-definit, în climatul orașului pluteau imponderabilii funigei ai vremurilor de neliniște prerevoluționară. Cetățenii cu vederi limpezi știau că se pregătește o schimbare care va întoarce o filă veche a istoriei și va oferi posibilitatea de a se scrie una nouă. Simțeau bucureștenii că bărbații luminați ca Nicolaie Bălcescu, frații Golești, C. A. Rosetti și alții nu vor lăsa să treacă momentul prielnic, vor prinde clipa potrivită și vor întoarce roata vremii și în țara noastră.

În acest climat deosebit s-au consumat cele trei concerte date de Liszt în București. Ele au avut loc la 22 și 27 decembrie 1846 și la 1 ianuarie 1847, după stilul nou. Primele două concerte s-au ținut în vechea sală Momulo iar ultimul, cel din ziua de 1 ianuarie 1847, a fost adăpostit în saloanele domnitorului Gheorghe Bibescu, saloane ce făceau parte din palatul domnesc situat pe podul Mogoșoaia, pe o porțiune a locului unde se află astăzi aripa stîngă a Palatului Republicii. Gheorghe Bibescu locuia în vechiul palat brîncovenesc din piața Bibescu Vodă¹. Casa în care au răsunit atunci acordurile ieșite din virtuozitatea pianistică a lui Liszt a fost cumpărată în 1812 de stolnicul Dinicu Golescu care a refăcut-o în întregime. În salonul cel mare a cîntat la zile deosebite orchestra înființată de Dinicu Golescu; în acest salon s-au ținut pe la 1826 ședințele primului cerc cultural bucureștean, s-au citit în traducere românească fragmente din operele lui Boileau și Lamartine, s-au declamat poeziile lui Văcărescu și s-au comentat gramaticile românești ale lui Eliade. Tot aici s-a hotărît scoaterea primului ziar bucureștean „Curierul românesc“. În seara de 1 ianuarie 1847, Liszt a cîștigat aplauzele și inimile întregii asistențe².

Despre concertele marelui pianist a scris cronici muzicale Cezar Bolliac. „Zeul pianului se află de cîteva zile în capitala noastră. Astă seară și-a dat cei dintîi concert în sala d-lui Momulo... Bucățile ce a jucat au fost Andante din Lucia de Lamermoor, Fantezia pe motivul din Norma, Tarantela de Rossini, Mazurca de Chopin, Poloneza din Puritanii, Invitația la vals de Weber și multe improvizații ingenios făcute pe motive populare românești... Aș vrea să adresez concertistului cîteva cuvinte: gîndește d-le Liszt, gîndește că din cei 100.000 locuitori ai capitalei, toți aceia ce te pot gusta sînt numai 300 persoane ce-și pot îngădui a plăti cîte doi galbeni pentru o rară mulțumire de un ceas... Nu suferi, d-le Liszt, ca toată tinerimea română să spună: Liszt a trecut pe la noi, dar n-am avut mijloacele să-l auzim. Talentul nu poate fi plătit niciodată în bani și singura monedă ce poate răsplăti o artă ca a ta vei afla-o abundant atunci cînd vei da concerturi ce se pot auzi pentru doi sfații...“³. Liszt a dat ascultare dreptelor cuvinte scrise de Bolliac; la Iași, unul din cele trei concerte a fost dat în beneficiul săracilor din oraș.

¹ Gh. Crutzescu, *Podul Mogoșoaiei*. Ed. Socec, 1931, p. 243; C. Gane, *Trecute vieți de doamne și domnițe*, vol. III, p. 387. Ed. Universul; Octavian Beu, *Franz Liszt în țara noastră*, Sibiu, 1931, p. 44.

² „Vestitorul românesc“ din 3/I 1847.

³ „Curierul românesc“, numărul din 27 decembrie 1846.

Arta lui Liszt a găsit ecou în sufletele multor patrioți români, dintre aceștia, Iancu Văcărescu, Gheorghe Asachi și Catina au scris ode în care vibrează admirația cea mai sinceră față de ilustrul oaspete¹.

* * *

La începutul lui ianuarie 1847 Liszt se afla în drum spre Iași însoțit fiind de prietenul său, pictorul Carol Popp de Szathmary. În capitala Moldovei artistul a fost întâmpinat cu aceleași ovații și a cucerit același răsunător succes. Deoarece în Iași a avut loc celebra întâlnire dintre Liszt, artistul cu renume universal și Barbu Lăutarul, modestul cîntăreț popular român, iar această întâlnire reprezintă epilogul vizitei la București și a încrustat un moment din istoria muzicii : făurirea *Rapsodiei Române*, se cuvine să ne oprim o clipă asupra acestui important eveniment.

Concertele pianistului în țara noastră au început la 1 noiembrie 1846 și s-au încheiat la finele lui mai 1847. Efectiv însă artistul a stat la noi lunile noiembrie, decembrie și ianuarie (1846—1847), iar apoi ultimile zile din mai 1847. Ca un intermezzo al popasului românesc, lunile februarie, martie și aprilie 1847 le-a petrecut Liszt în Rusia. În a doua jumătate a lunii mai 1847, în drum spre Constantinopol, Liszt se oprește și face a doua vizită la Iași ; se află aici între 27 mai și 1 iunie. Cu toată gripa de care a suferit, pianistul a fost invitat și a frecventat casele pe care le cunoștea din popasul făcut în luna ianuarie. A luat, de pildă, parte și a cîntat la seratele ținute în saloanele lui Alecu Balș și ale Didiței Mavrocordat. Vizitele lui Liszt în capitala Moldovei au ridicat câteva întrebări mult dezbătute, controversate și care trebuie limpezite.

1. S-a întâlnit oare Liszt cu Barbu Lăutarul ? 2. S-a deplasat oare Liszt, în scurtul răgaz avut pînă la Mircești și l-a vizitat acolo pe Vasile Alecsandri ? 3. Întîlnirea cu Barbu Lăutarul a avut loc în prezența lui Alecsandri ? 4. Întîlnirea s-a consumat la Mircești sau la Iași, în casele lui Alecu Balș ? 5. La ce dată a avut loc istorica întîmplare, în cadrul primului popas ieșean, deci în ianuarie 1847 sau în cadrul celei de a doua vizite a lui Liszt, la finele lui mai 1847 ?

Din toate întrebările formulate, singură prima are un răspuns categoric, necontestat de nimeni : Liszt s-a întîlnit, l-a ascultat și l-a prețuit în mod deosebit pe Barbu Lăutarul. Presa străină, săptămînalul „La vie parisienne“, în numărul 48 din 28 noiembrie 1874, a dat o amănunțită descriere a întîlnirii Liszt—Barbu Lăutarul, descriere rămasă dealtfel clasică. Gazeta franceză nu precizează data întîlnirii dar afirmă că ea a avut loc la Iași, în prezența lui Vasile Alecsandri. În această ipoteză — acceptată astăzi de unanimitatea comentatorilor —, mult discutata întîlnire nu s-a putut petrece decît cu ocazia celei de-a doua vizite a lui Liszt la Iași, în una din ultimile zile ale lunii mai 1847. Afirmăția se sprijină pe simplul motiv că Vasile Alecsandri a lipsit din

¹ Octavian Beu *op. cit.*, pag. 57.

țară timp de 11 luni, între 11 iunie 1846 și 18 mai 1847. Pașaportul poetului poartă aceste date, se menționează clar că el a intrat în țară la 18 mai¹.

Se vede deci fără putință de contradicție că întâlnirea pianistului cu Barbu Lăutarul nu a putut avea loc în ianuarie 1847, Vasile Alecsandri lipsind atunci din țară aflându-se la Palermo, în tovărășia lui N. Bălcescu și a Elenei Negri. La sfârșitul lui mai 1847, atât Liszt cât și Alecsandri se aflau din nou în Moldova, întâlnirea compozitorului cu lăutarul a putut deci să se înfăptuiască în prezența poetului. Dar unde? Dat fiind scurtul răgaz pe care l-a avut Liszt la dispoziție, numai 4—5 zile, e puțin probabil că s-a putut deplasa cu trăsura la Mircești, ca atare este puțin verosimil că întrevederea artistică ar fi avut loc pe încântătorul pridvor al conacului așezat în lunca Mirceștilor. Dacă Alecsandri a asistat și a luat parte activă la întrevederea dintre Liszt și Barbu Lăutarul — așa cum afirmă „La vie parisienne“ și toți istoriografii —, atunci acest eveniment s-a petrecut la Iași, în una din serile de 28—29, 30 sau 31 mai 1847, în saloanele lui Alecu Balș.

Liszt, pasionat culegător și șlefuitor al folclorului muzical, a întâlnit la București și la Iași pe cei mai vrednici reprezentanți ai cîntecului popular românesc, a cunoscut pe Picu și mai ales pe Barbu Lăutarul. Cu ajutorul prețiosului material folcloric cules de pe buzele și strunele lui Barbu Lăutarul, compozitorul a turnat tiparul *Rapsodiei române*, definitivată mai târziu la Weimar. Fenomenul de asimilare a melodiilor românești nu s-a limitat însă la Rapsodia română, de aici înainte, cercetătorul atent va putea descoperi prezența vinei muzicale moldo-valahe și în alte creații ale lui Liszt. O horă moldovenească de exemplu, aflată în caietul de schițe pe care Liszt l-a întocmit în timpul popasului românesc, va fi inclavată în *Rapsodia ungară Nr. 9*. Un cîntec de pahar ce poartă mențiunea „Iassy“, este de asemeni întrebuințat în tema introductivă a *Rapsodiei ungare Nr. 2*².

Prețuirea lui Liszt față de cîntecul popular românesc s-a materializat așa dar în *Rapsodia română*, operă descoperită după patru decenii de la moartea compozitorului. Meritul acestei valoroase descoperiri trebuie atribuit muzicianului și folcloristului *Béla Bartók* cât și muzicologului român *Octavian Beu*. Acesta, sesizat de Bartók, a întreprins cercetări care au dus la descoperirea întii a copiei iar apoi a originalului *Rapsodiei române*. Prețioasa operă a fost găsită în arhivele „Societății prietenilor muzicii“ din Viena. Prezentarea *Rapsodiei* în primă audiere la București, a fost făcută de către pianista *Aurelia Cionca* în cadrul unui concert dat la Ateneu la 17 decembrie 1931. După circa trei sferturi de veac de tăcere, opera zămislită de Liszt din suculenta plămădă a folclorului românesc și-a afirmat prezența, a intrat în circuitul și în patrimoniul muzicii universale.

¹ V. Alecsandri, *Scrisori, însemnări*. Ed. îngrijită de Marta Anineanu. Editura pentru literatură, 1964 și Elena Rădulescu Pogoneanu, *Viața lui Alecsandri*, Scrisul românesc, Craiova.

² Theodor Bălan, *Liszt* Editura muzicală, 1963, p. 353.

Nu putem încheia creionarea ce a avut drept obiect vizita lui Liszt în București decât reproducând omagiul adresat de acesta lui Barbu Lăutarul, cel mai tipic reprezentant al muzicii populare românești.

La sfârșitul întrevederii de care am vorbit, după ce Liszt improvizase îndelung pe clapele pianului, după ce Barbu Lăutarul reprodușese pe strunele vioarei întreaga horbotă de variații cizelate de marele compozitor, acesta se sculă brusc și mergînd la bătrînul Barbu, îl îmbrățișă călduros, apoi luînd, după vechiul obicei paharul cu vin, i-l întinse spunînd :

— Bea, Barbule lăutar, stăpînul meu, bea, căci soarta te-a făcut artist și tu ești mai mare decît mine...¹.

Rănila se cicatrizează, durerile se uită, ruinile se îndepărtează, viața nu stă pe loc, merge mereu înainte. Cumplitul sinistru din primăvara lui 1847, „focul cel mare“ care a mistuit o bună parte din București a rămas în urmă, a stăruiit numai în amintirea și în balada populară :

... Arde foc în București,
Merg scînteile-n Popești
Și dogoarea la Ploiești ...

Orașul, ca pasărea Fenix a renăscut din propria lui cenușă. După 10 luni, la sfârșitul lui decembrie 1847 și în iarna lui 1848, bucureștenii se lăsau legănați de nemuritoarele valsuri făurite și cîntate de noul oaspete, Iohann Strauss-fiul...

Cel ce devenise atunci steaua muzicii vieneze întreprinsese primul mare turneu de concerte. După Bratislava și Budapesta, Strauss vizitase orașele Lugoj, Arad, Timișoara și Sibiu iar apoi, purtat pe aripile valsului și ale succesului, ajunsese în București. Locuitorii capitalei cunoșteau și dansau valsul vienez cu mulți ani mai înainte ; la seratele date pe la 1820—1830 în casele lui Dinicu Golescu, orchestra condusă de Ferlendis și aceea a lui Cocoratu executau valsurile lui Strauss, ale lui Strauss-tatăl, bun înțeles. În 1847, Bucureștiul a îmbrățișat cu entuziasm pe urmașul acestuia, pe Iohann Strauss-fiul, ce va depăși gloria tatălui.

În seara de 6 ianuarie 1848, pe estrada sălii Momulo se afla orchestra lui Strauss, 30 de muzicanți, cu toții fii ai suburbiilor vieneze, majoritatea oameni maturi, iar în fața lor sta dirijorul care ținea în mînă nu obișnuita baghetă, ci arcușul. Strauss avea 22 de ani, era înalt, subțire ca o trestie, obrazul fraged îi era ușor înăspriț de o mustață neagră cu vîrfurile răsucite în sus. Ochii muzicianului erau vii, fosforescenți, răspîndeau raze ce pătrundeau și inundau sufletele ascultătorilor cu o căldură și o bună dispoziție generală. Podoaba părului negru

¹ „La vic parisienne“ nr. 48/28 noiembrie 1874, articol reprodus de Th. Burada în „Convorbiri literare“ 1888 („Cronica muzicală a orașului Iași“).

ca abanosul, răsuцит într-un hățiş de bucle naturale, completa imaginea unui bărbat căruia calificativul de frumos era nepotrivit, acel de încântător, de seducător era poate mult mai corespunzător.

La concertul pomenit, muzicianul a apărut nu în fracul cu tăietură impecabilă ci într-un costum militar, în uniforma de capelmaistru al unui regiment vienez din care făcea parte. Cezar Bolliac ni-l descrie pe Strauss îmbrăcat cu tunică albastră cusută cu fireturi aurii și cu pantaloni roșii, imagine oarecum potrivită atmosferei de atunci. Capitala Țării Românești se găsea în perioada premergătoare stării revoluționare ce se contura. Muzicianul a încheiat concertul executînd un potpuriu alcătuit din motive populare moldo-valahe. Piesa purta numele de *Ecouri din Valahia* și avea însălat într-însa un vals plin de viață și poezie cît și melodii cu „strigături“ asemănătoare cu strigăturile noastre naționale de joc.

Tîrziu noaptea, după concert, birtul lui Schlatter de pe strada Schitu Măgureanu a avut cîntea să adăpostească o bandă deosebită de petrecăreți. La o masă au stat pînă la ziuă N. Filimon, Anton Pann, Cezar Bolliac și cîțiva cîntăreți din trupa germană de operă; în capul mesei se afla cel sârbătorit, Iohann Strauss. În seara aceea artistul a vorbit ca de obicei puțin, dar tot ca de obicei a cîntat, spre mulțumirea tuturor, mult. A ascultat în același timp cu interes cîntecele noastre populare prezentate de neîntrecutul lor culegător Anton Pann. Popasul făcut în țara noastră a fost bine venit, din el au tras folos atît artistul cît și mișcarea muzicală din Principate.

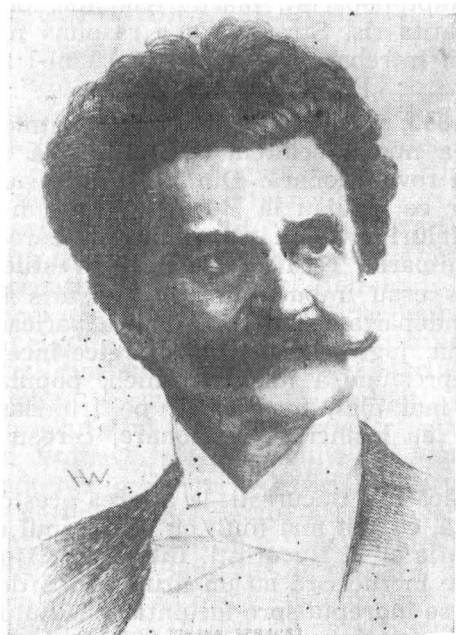
* * *

Prodigioasa carieră a lui Strauss începuse cu trei ani mai înainte, în 1844. Debutul glorios al tînărului aducea implicit apusul unei alte glorii, aceea a lui Strauss-tatăl. Dincolo de rivalitatea artistică stătea însă reforma pe care tînărul Strauss o adusese în factura clasică a valsului. Tatăl reprezenta trecutul; prezentul și mai ales viitorul era făurit de tînărul Strauss. În plămada muzicală modelată de acesta, unitatea tematică reprezenta elementul de bază. Ochiul și urechea cea mai cunosătoare nu va putea discerne părțile unei suite, piesele dispartate ce se găseau inclavate în valsul de tip vechi. Rămînînd un credincios reprezentant al inspirației supte din vigoarea sevă a cîntecului popular vienez, păstrînd suplețea și frumusețea liniei melodice a acestuia, tînărul compozitor revoluționează valsul, îl amplifică, îl simfonizează am putea spune¹. Valsul lui Strauss-fiul, fără a-și pierde fluiditatea și grația, îmbracă o formă mai dinamică, mai mobilizatoare, posedînd o ritmică mai îndrăzneață. Strauss devine — și rămîne pînă astăzi — meșterul fără de egal al valsului ce ajunge să se identifice cu numele său.

Ecoul triumfului întîmpinat de tînărul muzician în București a avut darul să deștepte în bătrînul Strauss sentimentul mîndriei paterne și să netezească astfel calea spre reconciliere. În al doilea rînd, muzicianul a avut ocazia să asculte și să prețuiască netăgăduita valoare reprezentată

¹ George Sbircea, *Johann Strauss*. Editura muzicală, 1963, p. 120.

de cîntecul popular românesc. La București și apoi la Iași, Strauss a cunoscut pe vestiții noștri lăutari, artiști care puteau deștepta interesul unor creatori ca Liszt și Strauss, compozitori cu puternică orientare folclorică. Sincronizate în timp și în semnificație, vizitele lui Liszt și Strauss în București au fost binevenite, au alțoit și tonificat eforturile făcute de Anton Pann, Filimon și Flechtenmacher pentru a da viață cu un ceas mai de vreme muzicii, operetei și operei lirice românești. „Pașoptiștii” bucureșteni nu au greșit atunci cînd l-au aclamat pe Strauss și cînd i-au cerut cu insistență să rămîină cit mai mult în mijlocul lor.

Johann Strauss

Strauss a cucerit cu valsurile lui omenirea întregă, pe cei ce trăiesc în sudul Africei ca și pe groenlandezii din nordul înghețat. Valsul „Dunărea albastră” s-a răspîndit într-un singur an, în 1868, în cinci milioane de exemplare, s-a fredonat pe toate meleagurile pămîntului. Un sondaj al opiniei publice mondiale asupra „celui mai cunoscut și iubit om” a adus victoria lui Strauss care s-a dovedit a fi cel mai cunoscut și mai adorat personaj din lume.

Tîrziu, cînd anii s-au adunat, în iarna vieții fiind, odată, în casa vieneză și în biroul lui din Igelgasse, Strauss a fost rugat de o bună prietenă, Catarina Schratt, artistă la Burgtheater, să-i povestească cîte ceva din cariera lui, să-i spună care au fost cele mai puternice impresii și sentimente pe care le-a încercat în viață.¹ Strauss se lăsă mult rugat,

¹ Max Kronberg, *Johann Strauss* — Paris, Ed. de France, 1939.

ii era anevoie să-și depece amintirile, a povestit totuși un episod trăit de el în America, atunci când a cîntat acolo pentru prima oară valsul „Dunărea albastră“. Frenezia cetățenilor de dincolo de ocean, pasionați amatori de „amintiri“, a fost cît pe-aci să-l lase fără haine care au fost tăiate în mici bucăți. Catarina Schratt nu s-a declarat mulțumită și a insistat :

— E adevărat că în tinerețe, cu ocazia turneului pe care l-ai făcut în Valahia, ai fost luptător, te-ai bătut la București eroic cu sabia ?

Bătrînul și frumosul muzician a rîs cu poftă, ochii s-au aprins ca la amintirea unui fapt depărtat, plăcut, săgalnic, buclele din cap s-au scuturat și ele de atîta rîs. Strauss nu a răspuns nimic dar nici nu a dezmințit insinuanta întrebare. Răspunsul o să ni-l furnizeze documentele epocii.

În februarie 1848, vremurile erau tulburi, atmosfera bucureșteană era încărcată, lipsea numai scînteia care urma să aprindă cîteva luni mai tîrziu vîlvătaia revoluționară. Din Viena veneau știri care exaltau spiritele austriecilor ce locuiau la București într-un număr apreciabil : profesori de toate felurile, tehnicieni, muncitori care veniseră să-și câștige pîinea în primitoarea Țară Românească. Vestile care ajungeau la urechile lui Strauss erau îmbucurătoare : la Paris izbucnise revoluția, regalitatea fusese îndepărtată, populația ridică baricade pe străzi. Viena nu era nici ea calmă, jugul tiraniei habsburgice începea să fie clătinat. Cu toată crunta represiune a lui Metternich, populația vieneză, muncitorii și studenții mai ales, manifestau pe frumoasele bulevarde circulare, lipeau afișe cu lozinci revoluționare, cereau îndepărtarea tiranicului cancelar.

Colonia austriacă din București, la aflarea acestor știri, fu cuprinsă și ea de efervescentă, cu atît mai mult cu cît terenul era prielnic, același vînt revoluționar sufla și în București. Într-o zi, pașoptiștii români care circulau pe străzi se încrucișară cu un grup curios de manifestanți ; era colonia austriacă ce se îndrepta spre locuința consulului respectiv. Grupul avea drept conducător pe Iohann Strauss îmbrăcat în uniformă militară, cu chivăra pe cap și cu sabia prinsă la șoldul stîng. Mergea într-un ritm ușor, sălta parcă în unduitoarea melodie scrisă în trei pătrimi, ritmul fermecătoarelor lui valsuri. Grupul de revoluționari a pătruns în locuința și biroul consulului, i-a cerut acestuia să comunice la Viena dorința cetățenilor austrieci din București, dorința ce era la unison cu aceea a concetățenilor vienezii : înlăturarea lui Metternich, dărîmarea secularei tiranii feudale, acordarea de libertăți. Membrii delegației au trebuit să lupte cu personalul consulatului, s-a produs o învălmășeală în cursul căreia Iohann Strauss a scos sabia¹... La Viena s-a primit mai tîrziu coiful muzicianului, pierdut în învălmășeală și trimis ca probă evidentă a atitudinii și uneltirilor revoluționare ale tînarului artist, luptător cu muzica dar și cu sabia pentru binele și viitorul mai senin al oamenilor de pretutindeni.

¹ Heinrich Eduard Jacob, *Johann Strauss, Vater und Sohn* — Hamburg 1956 ; vezi și George Sbircea, *op. cit.*, p. 126.